

פניני הדרך היומי

לקט פנינים יקרים ונחמדים על סדר הדרך היומי

מועד קטן יח-כד | פרשת תרומה | גליון מס' 109

דף יט. טו

שבת עולה ואינה מפסקת, רגלים מפסיקין ואינן עולין - בתוס' להלן (כ"ג ע"ב) ד"ה מאן וכו' ביארו דשבת עולה ואינה מפסקת כיון דעונג כתיב בה, ואילו רגלים מפסיקין ואינן עולין כיון דשמחה כתיב בהו ע"כ.

והיינו דבשבת אין דין שמחה אלא דין עונג, וברגל יש רק דין שמחה ולא עונג.

וכן איתא בשאלתות (פר' חיי שרה) שבת עולה ואינה מפסקת, מ"ט עונג הוא דכתיב ביה. הרגלים מפסיקין ואינם עולים, מ"ט שמחה הוא דכתיב בהו, וכ"כ בשערי תשובה לגאונים סימן ל', וכ"כ בשו"ת תשב"ץ (ח"ג סי' רח"צ) דשבת חייבת בעונג ולא בשמחה, וכ"כ בבכור שור (סוף מס' תענית) לענין ת"ב שחל להיות בשבת דעונג ושמחה ב' מיילי נינהו, ושבת חייב בעונג ולא בשמחה ע"ש.

והנה בספרי פ' בהעלותך עה"פ (במדבר י', י) דרשו: וביום שמחתכם וגו' אלו השבתות, וגם שם הקשו המפרשים דשבת לא כתיב ביה עונג רק שמחה, והגר"א שם הגיה וביום אלו השבתות [וכן הוא בספרי זוטא שם], אבל כמה ראשונים העתיקו לשון הספרי כגירסא שלפנינו, באבודרהם ושבלי הלקט הלי שבת כתבו על מה שאומרים בתפלות שבת ישמחו במלכותך שהוא נסמך על מה שדרשו בספרי וביום שמחתכם אלו השבתות, והביאם הבית יוסף (בסימן רפ"א), וצ"ע דהא לדינא קיי"ל דאין חיוב שמחה בשבת וכנ"ל.

ובב"י (שם) הביא עוד בשם השבלי הלקט שעל זה סמכו לומר בשבת וישמחו בך כל ישראל מקדשי שמך, ואכן על נוסח זה כבר הקשו הקדמונים (באורחות חיים מלוניל ובספר המנהגים לר"א טירנא) שאינו שייך לשבת, שאין שמחה אלא ברגלים, אלא יש לומר וינחו בו ישראל, אבל נוסח זה הוא קדמון מימות הגאונים וכ"ה במחזור ויטרי ועוד ראשונים וצריך יישוב.

ובשפת אמת (על סוכות תר"ס) כותב וזלה"ק: בשבת קודש דיש נשמה יתירה, השמחה בעצם היום, ואין צריך לעורר השמחה ע"י המינים, וכך שמעתי מאמו"ז ז"ל (בעל החדושי הרי"ם) לענין מ"ש התוס' להוכיח משבת דאין צריך לקיים שלמי שמחה, דבעי זביחה בשעת שמחה (ע"ש בר"ה ד' ה'). ואמר דבשבת יש שמחה בעצם היום אפי' בלי שלמים כמ"ש

דף יח. טו

הקוברן צדיק שורפן חסיד זורקן רשע - התוס' בנדה (י"ז ע"א) כתבו: "שורפן חסיד, בערוך (ערך שלש) פירש ששריפת צפורן מזקת לאדם וכו', ולכן הוא חסיד שמחמיר לשרפן אף על גב דמזיק לו" ע"ש.

והגאון ר' יעקב חיים סופר שליט"א בספר זרע חיים (סי' ג') מדמה את דברי הערוך למבואר בגמ' (ב"מ ל' ע"ב): "אמר מר, ילכו זה ביקור חולים היינו גמילות חסדים. לא נצרכה אלא לבן גילו, דאמר מר בן גילו נוטל אחד מששים בחליו, ואפילו הכי מבעי לי למיזל". והיינו דזה נחשב גמילות חסדים, וזה כעין דברי הערוך הנ"ל דאע"פ שהאדם ניזוק ע"י שריפת הצפורן, מ"מ כדי לא להזיק לשני הוא מסתכן. וכעין הביקור חולים, אף על גב שמסתכן ע"י שנוטל א' מס' מחוליו של החולה.

ובתוספות תלמיד רבינו יחיאל מפאריז צ"ל למוע"ק כאן כותב: "קוברן צדיק, שמצדיק דרכיו לעשות כדן וכשורה, שורפן חסיד שעושה לפנים משורת הדין, ויותר הוא מצדיק, מפני שהוא צריך לטרוח לחזר אחר האש, ועוד שיש קצת ריח רע בשריפתו, ועוד שיש חלישות הדעת כשהוא מבעיר מן העולם דבר הגדל בגופו כדאמר בשבת (ע"ה ב') גבי דם נדה דלא ליאכליה לשונרא דחלשה דעתה. ורש"י פירש במסכת נדה דלהכי עדיף שורפן דלא סגי בקוברן שמא יתגלו, וכן נמי פירש הרב רבי יוסף כאן, ולא נהירא דכי נמי יתגלו אינם מזיקין, דהא מסקינן בסמוך דכיון דאישתנו אישתנו" עכ"ל.

פרעה שהיה בימי משה הוא אמה וכו' - בספר בית שמואל (פר' בשלח) כתב לבאר הטעם מדוע גלות מצרים היתה ר"י שנה וגלות בבל ע' שנה. דבמדרש איתא: בשכר שליוה פרעה לשרה ד' אמות, זכה שנשתעבדו בניו אצלו. ובשכר ד' אמות שהלך נבוכדנצר ליקח את אגרת מה ששלח אויל מרודך לחזקיה. זכה שנשתעבדו בניו אצלו. ואי' בגמ' דאדם בינוני, פסיעה שלו אמה, ופי' בתוס' דהוא שלישי שנשתעבדו בניו אצלו, ואי' בגמ' דפרעה ארכו אמה והוי פסיעה שלו שלישי אמה, ואי' כנבוכדנצר הלך ד' אמות בד' פסיעות ופרעה י"ב פסיעות, וכיון דנבוכדנצר נטל בשביל ד' פסיעות ע' שנה, א"כ פרעה נטל ג' פעמים ע' שנה שהם ר"י שנים עכ"ד. [והעיר ע"כ חכ"א בקובץ כרם שלמה (שנה כ"א קו' ג' ע' נו) דבגמ' כאן אי' לגבי פרעה שהי' בימי משה שהי' אמה, ומנין שג"כ פרעה שבימי אברהם הי' אמה ע"כ].

חז"ל בפסוק וביום שמחתכם אלו השבתות עכ"ד. והטעם נכון כמ"ש, דהארת הנשמה יתירה מביא השמחה עכ"ל השפ"א. ולפי"ז א"ש מה שהק' דאין בשבת חיוב שמחה רק מציאות שמחה, ודו"ק היטב.

☞ דף י"ט: ☞

דאמר שמואל הלכה כדברי המיקל באבל - הטעם בזה כתבו התוס' ביבמות (לו ב) משום דהוי ספיקא דרבנן. אכן שיטת הרמב"ם דאבילות יום ראשון דאורייתא, וא"כ צריך טעם מפני מה הלכה כדברי המיקל. וכתב המנחת חנוך (מצוה רס"ד) ליישב, דהנה דעת הרמב"ם דהמצוה ליטמא לקרובים זהו מצד מצות אבילות (ומזה נלמד שאבילות דאורייתא). ובפרט של טומאה לקרובים נאמר לה יטמא, ודרשו רז"ל לה יטמא ואין מטמא על הספק. א"כ נכלל בזה גם לענין אבילות שאינו מתאבל על הספק.

ובזה מבאר המנ"ח מה דקיי"ל שאין מתאבלין על נפלים. וקשה, שהרי רוב נפלים הם בני קיימא, ואיך אזלינן לקולא נגד הרוב. אך להנ"ל א"ש, דידוע סברת הרא"ש בב"מ (מובא בשמ"ק דף ו ב) גבי מעשר בהמה שיש גזה"כ עשירי ודאי ולא עשירי ספק. וכתב הרא"ש דבמקום שהתורה מיעטה בפירוש את הספק, אז אפילו במקום שיש רוב לא אזלינן בתר הרוב, דגם רוב לא יצא מכלל ספק, רק דבכל מקום אמרה תורה לילך אחר הרוב, אך במקום שהתורה הצריכה ודאי דווקא, אז לא יועיל אפילו רוב.

הגאון בעל שדי חמד בספרו מכתב לחזקיהו (הנדפס בספר שדי חמד כרך י', תשובה י"א) תמה בהאי כללא, דכיון דכל אבילות אינו אלא דרבנן, א"כ בלא"ה אזלינן בתר דברי המיקל, דהא ספק דרבנן לקולא, א"כ אמאי הוצרכו לכייל לן דהלכה כדברי המיקל.

וכתב שכעין זה הביא הגאון ר' דוד פארדו (בעל חסדי דוד על התוספתא, בספרו מכתב לדוד חא"ו סי' ג') שהקשו כעין זה רבני ירושלים דלמאי הוצרכו לומר דספק ברכות להקל, הלא חיוב ברכות אינו אלא מדרבנן, א"כ הלא כללא הוא בכל דבר דרבנן דספקו להקל.

ותירץ הגרד"פ הנ"ל דבכללא זו אתא לאשמעינן דאינו ככל ספק דרבנן דספיקו להקל, אבל הרשות בידו להחמיר, אולם בספק ברכות אינו כן, דספקו להקל ואסור לו להחמיר ולברך, ויותר מזה כתב על פי זה דגם היכי דאיכא ספק ספיקא לחיובא, הרי הוא בכלל כללא זה ואסור לו להחמיר ולברך.

ועפי"ז כתב בעל השד"ח דה"ה במה שאמרו ספק אבילות להקל, אסור לו להחמיר על עצמו ולנהוג באבילות, דנמצא חומרו קולו שפטור מת"ת בימים אלו, ומונע מעונת אשתו, ונהוג דברים שבצנעא בשבת, לכן לא רק דאזלינן להקל, אלא אסור לו להחמיר ע"ע.

וע"ש שהביא עוד כן מהגאון בעל פנים מאירות בספרו כתנות אור (פ' ויחי) על המדרש דהתם דיליף אבילות ז' ימים, ממ"ש אצל יוסף ויעש לאביו אבל שבע ימים. ומקשה המדרש וכי למדין מקודם מתן תורה.

וכתב הכתנות אור דהרבה דינים יש הלמדים מקודם מתן תורה, והכא דוקא דמקשה וכי למדין מקודם מתן תורה, דאבילות ז' ימים יש בו קולא שבטל מת"ת וכדו', וקולא לא ילפינן מקודם מתן תורה. וע"ש עוד מה שהאריך בכלל זה.

כתיב הכא ראשיכם אל תפרעו וכו' - ומוזה ילפינן איסור תספורת באבל שלושים יום.

הנה במשך חכמה (שמות יב, ט - י) כותב לחדש יסוד: דע כי ההבדל בין "אל" ל"לא" הוא: כי "אל" הוא ענין בקשה, כמו שמצאנו מלת "נא" סמוך ל"אל" (בראשית ג, ח; יח, ג; יח, ל ועוד ועוד), ולא מצאנו סמוך ל"לא", כמו "אל נא" שמצוי בתנ"ך. כי "לא" הוא מורה יותר על האזהרה והציווי. ולכן כל הבקשות להשם יתברך - שאין נופל ציווי עליו - בא במלת "אל", כמו "אל תשכח ענונים" (תהלים י, יב), "אל תתן לחית נפש תורד" (שם עד, יט), "אל תרחק ממני" (שם כב, יב ועוד), "אל תסתר פניך ממני" (שם כז, ט ועוד) וכו'. ולכן מצאנו "ויאמרו לא" (בראשית יט, ב) ולא "ויאמרו אל", כי "אל" אינו ענין החלטי, רק הוא ענין בקשה.

ולהלן שם כותב: וכן (ויקרא י, ו) "ראשיכם אל תפרעו" שזה לשון בקשה לעשות מעשה לגלגה, כדי להיות ראוי לעבודה, "ובגדיכם לא תפרומו", שלא לקרוע בגדים, שלא תעשה מעשה נופל על זה לשון ציווי, והבן, והיינו, דכיון דילפינן מקרא זה איסור תספורת, אי פריעת הראש נחשב כמעשה גילוח ודו"ק היטב.

☞ דף כ. ☞

תנו רבנן: שמועה קרובה נוהגת שבעה ושלישים, שמועה רחוקה אינה נוהגת אלא יום אחד - נחלקו מהר"ם מרוטנבורג והרא"ש בדין קטן שמת לו מת, ואח"כ נעשה גדול בתוך ימי השלישים. שלדעת מהר"ם, כשיגדיל, יש לו לנהוג גזירת ז', כדן שמועה קרובה [וכמו קובר מתו ברגל, שבשעת הקבורה לא נתחייב בגזירת ז', ולאחר הרגל נוהג בו דין שמועה קרובה]. ודעת הרא"ש, הואיל ובשעת הקבורה, שהוא זמן חלות חיוב האבילות, היה פטור, נפטור מכל וכל מאבילות זו. [ואינו דומה לקובר מתו ברגל, שהמניעה היתה מצד אחר, מה שאין כן בקטן, שסיבת פטורו היא מצד עצמו, שהגברא אינו בר חיובא].

והקהלות יעקב [ברכות ט] ביאר יסוד מחלוקתם, שלדעת מהר"ם, דין שמועה קרובה אינו דין תשלומין לאבילות, אלא שזהו מעיקר דין אבילות, שבכל ל' יום הראשונים, יש אפשרות לקיים האבילות. ואמנם לכתחילה ודאי הוא מחוייב לנהוג אבילות בז' ימים הראשונים, ולא לדחות לאחר זמן, אבל כשעבר ולא נהג בימים הראשונים, יש עליו לקיים עיקר חיובו בתוך שלישים. ולכן, אף על פי שבשעת קבורה היה קטן, ולא נתחייב אז באבילות, מכל מקום אח"כ כשנעשה גדול בתוך ל', חל עליו בשעה זו חיוב גזירת ז'. אבל דעת הרא"ש, שחיוב האבילות אינו חל אלא בשעת קבורה, ודין שמועה קרובה יסודו מצד דין תשלומין, שחכמים נתנו אפשרות למי שלא קיים את עיקר חיובו, להשלימו עד ל' יום, וממילא, כשהיה פטור בזמן חלות החיוב, מפני קטנותו, שוב אי אפשר

שיתחייב אח"כ בתשלומין שלה. וע"ע בהרא"ש שיש לדון בזה גם משום דיחוי במצוות.

ובטור [שצו] יש תוספת דברים בדעת הרא"ש. שאפילו כשהגדיל באחד מימי השבעה, אינו מחוייב לנהוג אבילות כלל. וביאר הקהלות יעקב, שחייב גזירת ז', אינו חל בכל יום ויום בפני עצמו, אלא שמלכתחילה בשעת הקבורה חל חיוב אבילות של כל הז', ולכן, כשלא היה מחוייב בשעה זו, אי אפשר עוד לחייבו אח"כ, וכמו לענין מצות ראייה. יעויין חגיגה ט. ועיי"ש ובחידושי הגר"ק איגר [סוף מו"ק].

דף כ: פסוק

הוסיפו עליהם אחיו וכו' ואחותו נשואה בין מאביו בין מאמו - דעת הרמב"ם דאחותו הנשואה (אם היא אחותו מאביו) אף על פי שאין כהן מטמא לה, מ"מ מתאבלין עליה מן התורה. ובכסף משנה מביא בשם הרמב"ן שתמה על הרמב"ם דכיון דאינו מטמא לה מהיכי תיתי יתאבל עליה דין תורה, והניח בקושיא.

וכתב בעמק ברכה ליישב, דבעצם מצות האבילות נלמד ממש"נ ואכלתי חטאת היום. ומהדין של טומאת כהנים לקרובים נלמד מי הם הקרובים לענין אבילות. וכמש"כ הרמב"ם שכל דין טומאת כהנים לקרובים זהו מצד מצוות אבילות, והנה הגם שמיעטה התורה אחותו נשואה מליטמא לה, למד הרמב"ם שזהו רק גזה"כ למעטה מהדין טומאת כהנים, אבל לא מכל עיקר דין אבילות. דמאחר שמצינו שאחותו היא בכלל הקרובים למצוות אבילות, אין סברא לחלק בין פנויה לבין נשואה, תדע, שהרי גם לאנוסה ומפותה אין הכהן מיטמא לה. וכי נאמר שנתמעטה ג"כ מכל מצוות אבילות, אבל כללו של דבר הוא שיש לנו גילוי מילתא מכהנים מי נחשב קרוב לגבי אבילות, אבל כל שאר החילוקי דינים שבין פנויה לבין נשואה ובין בתולה לבעולה, זהו רק גזה"כ לענין טומאת כהנים דווקא.

דף כא. פסוק

ואסור לקרות בתורה וכו' - כתב הברכי יוסף (סי' שפ"ד): ראייתו לאחד מהגדולים בימי אבלו שהיה לומד בהלכות אבילות בעיון נמרץ בינו לבין עצמו, ומה שמחדש בענין שקלא וטריא או דין כותב ומעלה על ספר. ולי ההדיוט נראה דלאו שפיר עביד, דודאי כיון שמעמיק בעיונו ומחדש אין שמחה לבעל תורה גדולה מזו, ולא התירו אלא ללמוד פשטי הדברים והשמעות, וכן כתבו האחרונים בפירוש גבי ט' באב, עכ"ל.

ועי' בדעת תורה (שם) שהעיר דמדברי החת"ס בשו"ת (יו"ד סי' שמ"ו) מבואר דלמד בימי אבל הל' אבילות בעיון.

החכם צבי (סי' ק) נשאל באבל שהיה רגיל לגרום משניות בעל פה אי מותר לו לחזור עליהן ברגל. וכתב החכם צבי וז"ל: והוריתי לו שהרשות בידו לחזור על גירסות משניות השגורות לו בע"פ בכל המועד כולו, ואף דאנן קי"ל דברים שבצינעה נוהג. חדא דאין לך דבר האבד גדול מזה, שאם לא יחזור עליהם ודאי ישכח, אף דלא אשכחן היתר לדבר האבד אלא במידי דאינו משמח ממש. ועוד דעד כאן לא אסרינן ליה לאבל בדברי תורה אלא בשאר ימות השנה דאם אינו עוסק בדברים המשמחים יעסוק בדברים הרעים שבירמיה ובאיוב

וקינות והו"ל אבילות וכיוצא, אבל ברגל דודאי אינו נכון להתעסק בדברים האמורים, אינו נכון לישב ובטל מדברי תורה מכל וכל, וכו'.

והנה מה שנקט החכם צבי דודאי אינו נכון להיות בטל מדברי תורה מכל וכל וע"כ מותר לאבל ללמוד ברגל, בתוס' מבואר לכאורה דלית להו הך היתירא, שהרי כתבו בשם ר' יעקב דאבל אסור באיוב וכו' אף על גב דנמצא שיושב בטל מכל וכל מדברי תורה.

עוד נציין דבירושלמי (פ"ג ה"ה) תניא אם היה להוט אחר התורה מותר ללמוד. ועי' בב"י (שפ"ד) שהביא את הירושלמי, וסיים שלא כתבוהו הפוסקים.

ומפורסם על הגאון הרוגאצ'ובי זצ"ל דבימי אבלו לא פסק פומי' מגירסא, וכשנשאל ע"ז השיב דאיתא בירושלמי שאבל שיש לו חטטין בראשו הרי הוא רוחץ, כיון דבלאו הכי הרי הוא מצטער, וה"נ הוא אצלו שבלי דברי תורה מצטער טובא.

ובכלי יקר פרשת תולדות (פרק כז פסוק מא), עה"פ "יקרבו ימי אבל אבי ואהרנה את יעקב אחי", כתב בזה"ל: תלה הדבר בימי אבל, לפי שאבל אסור לעסוק בתורה, כי פקודי ה' ישרים משמחי לב, ויצחק אמר "והיה כאשר תריד" - דהיינו בזמן שלא יעסקו בתורה - "ופרקת עולו", וא"כ באבלו ודאי לא יעסקו בתורה, ולא יהיה לו דבר המגין עליו, ואז: "אהרנה את אחי". ומטעם זה ארז"ל (ברכות נד, ב) שהאבל צריך שמירה, לפי שאין בו התורה המגינה עליו, שנאמר (משלי ו, כב) "בהתהלךך תנחה אותך בשכבך תשמור עליך", עכ"ל.

דף כב. פסוק

על כל המתים כולן רצה ממועט בעסקו וכו' - וברש"י: ממועט בעסקו - כגון סחורה. ע"כ.

בשו"ת הראנ"ח (ח"ב סי' צג) כתב דמשמע מדברי רש"י כאן דסובר דלא נאסרה אצל האבל אלא מלאכה ממש, אבל סחורה מותר, והביא שם שכ"כ הנמוק"י בהדיא דאעפ"י שנאסר במלאכה לא נאסר במשא ומתן ע"ש.

גם המהרש"ל בשו"ת (סי' סז) כותב וז"ל: כל מו"מ לא מצינו להדיא שאסור אלא דוקא במלאכה אסרו לאבל, וכן מ"ש בפרק אלו מגלחין על כל המתים וכו' משמע להדיא דמותר, וכן פירש הר"ן להדיא וכו', אלא שפירש עוד פירוש אחר בלשון וי"מ דאיירי בסחורה המותרת לו, ואם כן מאחר דאין הכרע בתלמוד לאסור סחורה, אלא אדרבא משמעות התלמוד דשרי, אף אם באת להחמיר, די לנו להחמיר בג' ימים הראשונים לאסור במו"מ, משום שג' ימים הראשונים הם לבכי, ואם יעסוק וכו', אבל אחר ג' ימים, נהי דמחמירין ואסורין במו"מ כל שבעה, אבל לאסור אחרים שישאו ויתנו בעבורו כפרט כשיש להם שותפות עמו מנין לנו להחמיר כ"כ, דאפילו מלאכה ממש שרי לפי משמעות התלמוד בעובדא דמריון (מועד קטן י"א ע"ב). ועיין בביאור הלכה או"ח סי' תקמ"ח סעיף ו'.

ובשו"ת הסבא קדישא להגר"א אלפנדר"י זצ"ל (יו"ד סי' נד) מביא את דברי המהרש"ל הנ"ל וכותב עליו: ואנכי תמיה על דברי רש"ל שכתב דמו"מ באבל אין הכרע לאסור, ואינו אלא חומרא, ולא הביא שם רק להי"מ שהביא הנמוק"י, כאילו

התורה כגון כל ל"ת, ובין האזהרות שאינן אלא דרבנן כגון גדרים פשיטא דחייב ככל המון ישראל אשר נזהרו בה.

והנה בפרק כל הבשר אמרי' נט"י בחולין משום סרך תרומה משום ידיים שניות הן ופוסלות בתרומה מגזרתם וגזרו בחולין אטו תרומה, ועוד משום מצוה, מאי מצוה מצוה לשמוע דברי חכמים ע"ש. הרי דבנט"י תרתי איכא מצוה ואזהרה דהיינו גדר, א"כ לגבי האונן דל מהכא המצוה, דודאי מצד המצוה פטור מכל שאר המצוות, אבל משום צד האזהרה שבה שגזרו שלא לאכול בלא נטילה, פשיטא שמוזהר, דהגע עצמך אם אונן זה הוא כהן, ובא לאכול תרומה, שעדיין לא נטמו' על מתו, דשרי ליה למיכל תרומה כדנפ"ל ביבמות מכל זר, זרות אסרתי לך, ולא אנינות, האם נתיר לו לאכול בתרומה בלא נטילה חלילה, שהרי הוא מוזהר מדבריהם ופוסל את התרומה, א"כ מוכרח לומר שחייב ליטול, וא"כ הה"נ דחייב ליטול גם בחולין משום סרך תרומה, דכולה חדא גזרה היא, וממילא נשמע דברוכי ודאי אינו מברך, שהרי הברכה אינה על האזהרה, שלא מצינו ברכה על האזהרה אלא על מצוה, והכא ליכ' מצוה לגביה, שהרי פטור מן המצוות, א"כ יפה דן בני הפוסק השני ודלא כהפוסק הראשון, וראיתי להר"ב החבי"ב ז"ל שציין לעיין בתשו' מוהרש"ל, ואין הס' מצוי בידי, אך לדידי מסתבר' ודאי כדכתיבנא, ותו לא מידי.

אול גברא דהוה מסתפינא מיניה - כתב בהערות הגרי"ש אלישיב: מפרשים הראשונים (המכתם ותוס' הרא"ש) דצערו על זה היה משום שכשפסק בשאלה אחר שעלה בידו הלכה למעשה, היה מפחד שמא רב ימצא פירכא על דבריו ויתפוס אותו בטעות, וחזר ועיין ביתר עומק עד שהיה בטוח בהחלט בדינו, ויצאה הלכה ברורה, אבל עכשיו אף על פי שודאי בטוח הוא שלא טעה, אבל חסר הדרגא של עיון בעומק כ"כ כמו שהיה בחיי רב. [א"ה, ועד"ז יש לרמוז במה שאנו מתפללים ונפשי כעפר לכל תהיה, ולכן אחשוש מכל אחד שיתפסני בטעות, ומשום כך, פתח לבי בתורתך להעמיק בה לזכרה ולהסיק בה כראוי, וא"ת מה לי להודק כלל להוראה ולכל הפחד הזה, לזה מומשך ובמצוותיך תרדוף נפשי, דכל מי שהגיע להוראה ואינו מורה וכו', ומ"מ אף לאחר כ"ז הריהו מתפלל וכל החושבים עליו וכו'].

דף כד: ע"ב

אין מברין אלא קרובין של מת - הטעם דאבל אסור לאכול משלו סעודת הבראה, כתב ברבינו ירוחם (הובא בחכמת אדם סי' קנ"ח ס"ה) וז"ל: כי האבל דואג ונאנח על מתו, ואינו חושש לאכול, כי רצונו למות הוא גם כן, על כן צוהו לאכול משל אחרים ע"כ.

ובלבוש (סי' שע"ח) כתב הטעם, שהרי זה בכלל הנחמה, שמראין לאבל שנותנין לו תשומת לב, ואין משליכין אותו אחרי גיווום. עכתו"ד.

ובמעבר יבוק (שפ"א פכ"ח) כתב הטעם משום שכוחות הדין שולטים בכל אשר לו, לכן אינו ראוי לאכול משלו.

הפוסקים הראשונים המפורסמים לא דברו מזה, ואינו כן, דכל הראשונים הכי ס"ל בהדיא דאסור, וכן הוא הסכמת כל הפוסקים, ואפילו בדבר האבד כתבו התוס' והביא דבריהם מרן בכסף משנה (פ"ו דאבל ה"ט) ובדק הבית (סימן ש"פ) דמיירי בדבר האבד, ודברי התוס' הם במועד קטן (לדף כ"ז ע"א) ד"ה אם ע"ש, וממילא גם מש"כ הנמוק"י דנראה דמש"כ כן לפי מ"ש רש"י, אם היתה כונתו לפי מש"כ התוס' ליתא להא כלל.

דף כג: ע"ב

הניחה לו בנים קטנים, מותר לישא לאלתר מפני פרנסתו וכו' - בשו"ת נו"ב (מהדו"ת אה"ע סי' ל"ז) בתש' לבהמ"ח דן בדבר מי שנשא אשה ונתברר שהיתה מינקת, וטפלי תלויים בי, ואין לו מי שידאוג להם, אי שרי לקיימה, כדאמרינן הכא לענין אבלות שאם יש לו בנים קטנים, מותר לישא אשה בימי אבלתו, כדי שיהי' לו מי שידאג לפרנסן.

והשיב הגאון מהר"ש לאנדא ז"ל דאין להשוות גזירות חכמים זו לזו. דהא איסור מינקת חבירו הוא משום חשש פרנסת הולד, דחיישינן שמא תתעבר ותצטרך לגמול את בנה, ובעלה שאינו אבי התינוק לא יקנה לו ביצים וחלב לפרנסתו, וא"כ איך יסכן ילד שלה שמיניקה ויקצין לו פרנסתו בשביל פרנסת ולדות קטנים של הבעל, ומאי חזית דדמא דידהו סמיק טפי, ואין דוחין נפש מפני נפש, ואדרבה שוא"ת עדיף, ואינו דומה לאיסור אבלות שהם אמרו והם אמרו.

דף כג: ע"ב

בגמ': מי שמתו מוטל לפניו וכו', ואין מברך ואין מוזמן וכו' - רבינו החיד"א בספרו ברכי יוסף (יו"ד סי' שמ"א ס"ק ה') כותב: נסתפק מהר"י אלפאנדארי אם אונן חייב בנט"י. ומריש, אדלא הוה חזינא ספיקה דהרב הנוכח, הוה פשיטא לי דחייב, דנט"י הוה משום גזרה כמ"ש הרמב"ם פ"ח דאבות הטומאות דשלמה גזר על הקדש ואחריו גזרו חכמים אף בתרומה, וגזרו על החולין משום סרך תרומה, ועמ"ש הרב בית דוד א"ח סי' ס"ה, וכפ"ז דהוי גזרה דרבנן אין ספק דחייב, דכולהו לאוין מדאורייתא ודרבנן האונן חייב, וזה דבר פשוט וכמ"ש הרב מהר"ר צבי אשכנזי בריש תשובותיו, דודאי בעונשין ואזהרות לא שאני לן בין אונן לאחר.

ועתה ראיתי דגם הרב הנוכח כזה ראה לחייבו, ואחר זמן רב ראיתי בשו"ת מכתם לדוד שהסכים כן בסי' ד"ג. ועמ"ש הרב כנסת הגדולה בסי' זה, דנסתפק בדבר, גם נסתפק אם יברך על נט"י, ולפום ריהטא הדבר ברור כמדובר, ומיהו עמ"ש הרב מטה יוסף ח"ב סי' ח"י דיש שני טעמים לנט"י ועמ"ש הראב"ד והרשב"א ובמקום אחר כתבנו בעניותנו בזה. ומ"מ נראה דהאונן יטול ידיו ולא יברך והרי הוא כמבואר, ואין להאריך. ע"כ. והביאו להלכה במשנ"ב סי' ע"א (סק"ד).

ונביא מש"כ הגאון רבי דוד פראדו זצ"ל בשו"ת מכתב לדוד (סוף סי' נ"ד) בענין זה: ועל אוריין תליתאי דבעא על נט"י, ראה ריח בני טוב בטעמו וממשו, והכי הוא דאף ע"ג דאמרינן דפטור מכל המצוות, לא אמרינן מן האזהרו' שבתורה חלילה, דלא הותרה לו הרצועה להיותו אונן, אלא דפטור ממ"ע שבתורה, אבל מה שיש בו אזהרה, בין שתהיה אזהרה מן

גליון זה יוצא לאור ע"י שיעור הדף היומי' בביהמ"ד אהל תורה רח' הרב יוסף קארו 4 ביתר.

מידי ערב נמסר שיעור בצורה רהוטה ובהירה בשעה 7.00 בערב - שמעו ותחי נפשכם.

ניתן לשמוע את השיעורים בקול הלשון במס' 03-6171111 להקיש *7 ואז קוד 966339 שלושה 6

ניתן לקבל גליון זה ע"י בקשה למייל: K0504166339@gmail.com